

ANALIZA ANTROPOLOGICĂ A SCHELETELOR A PATRU COPII DESCOPERIȚI ÎN SITUL NEOLITIC DE LA CĂSCIOARELE-OSTROVEL

Alexandra Ion

Abstract: *In this article we analyse the skeletal remains of four children discovered in the Neolithic site at Căscioarele–Ostrovel. The human bones were studied in order to observe the preservation and representation status, the age distribution and pathology.*

Key words: *Neolithic, Căscioarele–Ostrovel, anthropological study.*

Cuvinte cheie: *Neolitic, Căscioarele–Ostrovel, analiză antropologică.*

Introducere

Situl Căscioarele se află pe Ostrovelul lacului Cătălui, într-un golf înconjurat din trei părți de pantele înalte ale terasei Dunării. În urma lucrărilor de îndiguire și de secare a bălților în toată zona dintre Oltenița și Giurgiu, lacul Cătălui a secat în 1963 aproape cu totul. Astfel, Ostrovelul se înalță ca un *tell* de 5 m, cu diametrul la suprafață de aproximativ 57×103 m, fiind amplasat într-o zonă mlăștinoasă¹.

La începutul anilor '60 au fost reluate cercetările arheologice în situl Căscioarele–Ostrovel, de către un colectiv format din Vl. Dumitrescu, H. Dumitrescu, S. Marinescu-Bîlcu, E. Tudor și B. Ionescu. În cursul campaniei din 1964 au fost descoperite și osemintele a 11 copii², dintre care cinci schelete erau la adâncimi variabile, sub baza de chirpici ars a stratului II, iar șase schelete provin din zona centrală a așezării, de sub locuințe³. Rapoartele arheologice consemnează că toate scheletele erau în gropi de mici dimensiuni, în poziție puternic chirchită pe una sau alta dintre părți și indivizii orientați de regulă ENE-VSV⁴.

În acest articol ne-am propus analiza antropologică a osemintelor a patru dintre acești copii (Tabelul 1), din punct de vedere al stării de conservare și reprezentare, al datelor de paleodemografie (vârstă), precum și al caracterelor patologice. Scheletele acestor indivizi se găsesc în prezent în cadrul colecției Institutului de Antropologie „Francisc I. Rainer”⁵.

Metodologie

Oasele umane au fost curățate cu apă și restaurate. În majoritatea cazurilor însă nu s-au putut îndepărta depunerile de carbonat de calciu de pe suprafața oaselor deoarece acest lucru ar fi determinat distrugerea suprafeței corticale. Ulterior, oasele umane au fost clasificate din punct de vedere al părților anatomice cărora le aparțin.

¹ Dumitrescu 1965, 217.

² Menționăm că pe parcursul întregului articol, termenul de *copil* este folosit în sens strict paleoantropologic, cu referire la categoria de vârstă biologică *infans I* (0-7 ani) și fără nici o conotație socială, culturală.

³ Dumitrescu *et alii* 1983, 74.

⁴ Dumitrescu *et alii* 1983.

⁵ Trebuie să precizez că din cele 11 schelete menționate în rapoartele arheologice, doar acestea se găsesc în colecția Institutului de Antropologie „Francisc I. Rainer” și, din păcate, nu am avut acces pentru studiu la osemintele celorlalți copii.

Pentru estimarea vârstei au fost utilizate mai multe dimensiuni – lungimea oaselor membrilor⁶ și a claviculei⁷.

Statura a fost calculată pe baza lungimii maxime a humerusului și/sau femurului⁸.

Tabelul 1. Osemintele umane descoperite în situl de la Căscioarele–Ostrovel în timpul campaniei de săpături din 1964.

Table 1. The human remains discovered in the Căscioarele–Ostrovel site during the 1964 archaeological campaign.

<i>Nr. de identificare</i>	<i>Context</i>	<i>Vârsta individului</i>
M1	1964, secțiunea SI , carou 28, -3,25 m	5-7 ani
M2	1964, secțiunea SI, carou 29, -3,55 m	1,5-2,5 ani
M3	1964, secțiunea SI , carou 24, -3,55 m	6 luni-1 an
M4	1964, secțiunea SI, carou 7, -3,90 m	nou nascut-0,5 ani

Rezultate

1. Individ descoperit în 1964, în secțiunea SI , carou 28, -3,25 m (M1) (Fig. 1)

Starea de conservare a osemintelor este bună (dar cu importante depuneri de carbonat de calciu). Starea de reprezentare este tot bună.

Din scheletul cranian se păstrează fragmente de basioccipital, sfenoid (trei) și alte nouă fragmente neidentificabile.

Din centura scapulară se păstrează clavicula dreaptă (lipsă cap medial și distrugeri cap lateral), jumătatea medială a claviculei stânga; un fragment de omoplat dreapta (marginea laterală și cavitatea glenoidă), un fragment spină omoplat stânga și un fragment neidentificabil.

Din scheletul axial sunt prezente un posibil fragment de stern, fragmente de coaste și vertebre (cervicale, inclusiv atlasul, toracale și S1 cu distrugeri la nivelul centrumului și arcului vertebral).

Bazinul e reprezentat prin coxal dreapta și stânga (amândouă au lipsă un fragment ilium, distrugeri la nivelul crestei ilace, acetabulum-ului), ischium dreapta cu eroziuni, un fragment pubis.

Din oasele membrilor superioare sunt prezente: humerus stânga (restaurat) și dreapta (cu distrugeri la nivelul capătului proximal și distal); cubitus stânga (restaurat, lipsește sfertul distal) și dreapta (lipsește capătul distal; prezintă distrugeri la nivelul capătului proximal); radius stânga și dreapta (restaurate, lipsesc capetele proximale, deasupra tuberozității, având însă distrugeri la nivelul capătului distal).

Membrele inferioare sunt reprezentate prin femure (la stângul lipsește capătul distal și are mici distrugeri la capul proximal, iar dreptul prezintă mici eroziuni la capul distal), tibiai (2/3 distale ale tibiei dreapta, dar lipsind pe jumătate partea anterioară și prezent capul

⁶ Stloukal, Hanakova 1978; Ubelaker 1980.

⁷ Black, Scheuer 1996.

⁸ Visser 1998, 415.

proximal cu distrugeri pe fața anterioară mai ales; jumătatea distală a diafizei tibiei stânga; ambele tibii au mici distrugeri la capul distal), peronee (stângul, jumătatea distală prezentă, având distrugeri la capul distal; dreptul – lipsește capătul distal). De asemenea, mai sunt prezente două falange, un metatarsian 1, zece fragmente metatarsiene/metacarpene, două calcaneae (ce prezintă distrugeri), două talusuri cu mici eroziuni, patru tarsiene, dar și trei fragmente diafize oase lungi, fragmente de epifize și alte oase neidentificate.

Alături de oasele acestui individ erau în același pachet oase de animale.

Vârsta este estimată la 5-7 ani pe baza lungimii humerusului dreapta (165 mm) și a femurului dreapta (231 mm).

Statura calculată este de 1044,94 ± 125 mm.

2. Individ descoperit în 1964, în secțiunea S I, carou 29, -3,55 m (M2) (Fig. 2)

Starea de conservare a osemintelor este medie (depuneri importante de calcar), iar starea de reprezentare este tot medie. Se păstrează doar scheletul postcranian.

Din centura scapulară se păstrează clavicula stânga (cu mici distrugeri recente la nivelul metafizelor), omoplat stânga cu distrugeri la nivelul unghiului și a marginii superioare, lipsind marginea medială.

Din scheletul axial sunt prezente 11 fragmente de arcuri vertebrale, trei centrumuri (se individualizează una toracică) și 40 de fragmente de coaste.

Din oasele lungi se păstrează humerusul dreapta (restaurat, cu distrugeri la capetele metafize) și $\frac{3}{4}$ proximale din humerusul stâng; radiusul stânga (lipsește jumătatea distală și capătul proximal) și un fragment de radius dreapta (lipsește sfertul distal și capătul proximal); cubitusul dreapta (lipsește jumătatea distală și capătul proximal) și stânga. Dintre oasele membrelor inferioare sunt prezente tibia dreaptă (jumătatea anterioară a treimii proximale, dar cu mici distrugeri) și stânga (lipsind sfertul distal și cu capătul proximal distrus), un peroneu și alte fragmente de diafize.

Vârsta individului a fost estimată, pe baza lungimii maxime a claviculei stânga (69 mm) și a humerusului (120 mm), la 1,5-2,5 ani.

Statura calculată este de 834.65± 125 mm.

3. Individ descoperit în 1964, în secțiunea SI, carou 24, -3,55 m (M3) (Fig. 3)

Starea de conservare a osemintelor este bună, dar starea de reprezentare medie. Oasele au o culoare maro cu pete cenușii. Se păstrează doar scheletul postcranian.

Din centura scapulară se păstrează diafiza claviculei stânga, cu capătul lateral distrus, un fragment scapulă dreapta ce cuprinde marginea laterala și medială a acesteia (probabil o porțiune din unghiul inferior), dar cu rupturi proaspete.

Din scheletul axial sunt prezente 30 fragmente de diafize coaste stânga și dreapta (cu rupturi proaspete) (se poate identifica cu certitudine prima coasta stânga și dreapta), 13 corpuri vertebrale (ce provin de la vertebre cervicale, toracale, lombare și este posibil ca un fragment să provină de la o vertebră sacrală) și 27 fragmente de arcuri vertebrale (se identifică atlasul, fragmente vertebre cervicale), un fragment stern. Bazinul este reprezentat prin pubisul dreapta.

Din oasele membrelor superioare sunt prezente: un humerus stânga (cu distrugeri proaspătă anterioară și posterioară a marginii laterale și distrugere posterioară a marginii înguste mediale); radius stânga (lipsește capătul proximal) și radius dreapta (lipsește treimea proximală); cubitus stânga și dreapta, cu distrugeri la nivelul capătului proximal.

Membrele inferioare sunt reprezentate prin femur dreapta (lipsește treimea proximală) și stânga (lipsește capul proximal și are mici distrugerii la nivelul metafizei distale); tibia stânga (lipsește sfertul distal), tibia dreaptă (un fragment din jumătatea proximală, cu capul proximal și suprafața laterală, până la marginea anterioară); peroneul stânga (un fragment metafiză) și dreapta (distrus capul proximal și lipsește sfertul distal); un fragment diafiză peroneu, probabil stânga, șase falange de la picior, un metatarsian.

Alte fragmente osoase: matatarsiene/metacarpene 5 (cu distrugerii la bază), o falangă, un fragment omoplat, o epifiză proximală radius, un fragment neidentificat.

Împreună cu oasele copilului, în același pachet, erau cinci fragmente de oase de animale (două coaste), o scoică, fragmente de oase de la o față umană (os nazal etc.) care nu par a îi aparține datorită morfologiei diferite (diferențe de culoare etc.).

Vârsta individului a fost estimată la 6 luni – 1 an pe baza lungimii măsurate a claviculei stânga (56 mm), a pubisului dreapta (23,6 mm) și a lungimii maxime a humerusului stânga (97,51 mm).

Statura calculată este de 731.84 ± 125 mm.

4. Individ descoperit în 1964, în secțiunea SI, carou 7, -3,90 m (M4) (Fig. 4)

Starea de conservare a osemintelor este bună (având însă uşoare depuneri de calcar), dar starea de reprezentare este medie.

Din scheletul cranian se păstrează fragmente de calotă, un fragment de mandibulă, pars petrosa dreapta, marea aripă a sfenoidului stânga.

Din centura scapulară se păstrează clavicula stânga (distrusă extremitatea laterală) și clavicula dreapta (treimea laterală); scapula dreapta cu marginea medială distrusă și unghiul superior lipsă, un fragment de scapulă stânga.

Din scheletul axial sunt prezente trei corpuri vertebrale și un fragment de arc vertebral, precum și 30 fragmente de coaste (cu creștături proaspete).

Bazinul este reprezentat prin coxal stânga (acetabulum distrus pe jumătate), coxal dreapta (distrusă creasta iliacă); ischium stânga și dreapta (având fosa acetabulară distrusă); pubis dreapta.

Din oasele membrelor superioare sunt prezente: humerus dreapta restaurat, jumătatea distală de la humerus stânga; radius dreapta (cu mici distrugerii la capul distal); 2/3 cubitus dreapta.

Membrele inferioare sunt reprezentate prin femurul dreapta întreg restaurat, jumătatea proximală a femurului stânga, tibiile (stânga restaurată, cu distrugerii la nivelul metafizei proximale), peroneu stânga întreg (restaurat) și două calcanee.

Am observat prezența unei porozități la nivelul diafizelor oaselor lungi, oaselor craniului și ale unor coaste.

Alături de oasele acestui individ erau în același pachet oase de animale ce par a avea urme de șlefuire.

Vârsta este de nou născut – 0,5 ani, pe baza lungimii maxime și a lățimii distale (16,3 mm) a humerusului dreapta (66,67 mm), a lungimii maxime a radiusului (52,6 mm), a femurului (77,39 mm), a tibiei (64,44 mm) și a peroneului dreapta (61,9 mm); se notează prezența inelului timpanic sudat.

Statura calculată este de 586.98 ± 125 mm (pe baza humerusului) / 589.79 ± 125 mm (pe baza femurului).

Concluzii

În urma analizei antropologice se poate observa că osemintele umane descoperite în situl neolitic de la Căscioarele–Ostrovel și aflate în prezent la Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer” provin de la patru copii, cu vârste cuprinse în intervalul nou născut – 0,5 ani și 5-7 ani.

În general, starea de conservare este bună, dar numeroase oase prezintă depuneri de carbonat de calciu. Din punct de vedere al elementelor anatomice, cel mai bine reprezentate sunt oasele lungi (în special tibia, femurul, peroneul), la polul opus situându-se sternul și elementele craniene⁹ (Tabelul 2). De asemenea, procentele sunt relativ echilibrate între numărul de oase care s-au păstrat întregi (sau complet întregibile) (28,7%), cele păstrate în proporție de peste 50% (32,2 %) și cele din a căror suprafață s-a păstrat mai puțin de 50% (39,1%).

Tabelul 2. Gradul de fragmentare al oaselor din lotul de la Căscioarele–Ostrovel
(valorile din paranteze sunt procentaje).

Table 2. Fragmentation of bones in the Căscioarele-Ostrovel lot
(values in parentheses are percentages).

Element anatomic	Stare de fragmentare			Nr.obs./Nr. așteptat
	100% păstrat	>50% dar <100% păstrat	<50% păstrat	
CRANIU				
Frontal	-	-	-	0/4
Temporal	-	-	-	0/8
Parietal	-	1 (100)	-	1/8
Occipital	-	-	1 (100)	1/4
Maxilla	-	-	-	0/4
Zigomatic	-	-	-	0/8
Mandibulă	-	-	1 (100)	1/4
Sfenoid	-	1 (50)	1 (50)	2/4
POST-CRANIAN				
Vertebre	16 (53,3)	3 (10)	11 (36,6)	30/132
Coaste	-	2 (6,2)	30 (93,8)	32/96
Claviculă	1 (16,7)	5 (83,3)	-	6/8
Stern	-	-	1 (100)	1/4
Scapulă	-	2 (33,3)	4 (66,7)	6/8
Humerus	2 (28,6)	4 (57,1)	1 (14,3)	7/8
Radius	-	5 (71,4)	2 (28,6)	7/8
Cubitus	-	6 (85,7)	1 (14,3)	7/8
Oase de la mână	-	-	-	0/108
Pelvis	-	2 (100)	-	2/4
Femur	2 (33,3)	4 (66,7)	-	6/8
Tibie	-	7 (87,5)	1 (12,5)	8/8
Peroneu	2 (33,3)	2 (33,3)	2 (33,3)	6/8
Oase de la picior	18 (90)	2 (10)	-	20/104
TOTAL	41 (28,7)	46 (32,2)	56 (39,1)	143/556

⁹ Este posibil ca această situație să fie influențată de cercetările arheologice și de modul în care au fost colectate osemintele umane.

Mulțumiri

Doresc să mulțumesc doamnei S. Marinescu-Bîlcu pentru permisiunea de a valorifica datele legate de acești indivizi, precum și colegului A. Soficaru pentru ajutorul acordat în vederea realizării cercetării.

Bibliografie

- Black, S.M., Scheuer, J.L. 1996, *Age changes in the clavicle: From the early neonatal period to skeletal maturity*, International Journal of Osteoarchaeology 6, 425-434, apud M. Schaefer, S. Black, L. Scheuer, 2009, *Juvenile Osteology: A laboratory and field manual*, Elsevier Inc.
- Dumitrescu, Vl. 1965, *Principalele rezultate ale primelor două campanii de săpături din așezarea neolitică târzie de la Căscioarele*, SCIV 16, 2, 215-237.
- Dumitrescu, Vl., Bolomey, Al., Mogoșeanu, F. 1983, *Esquisse d'une préhistoire de la Roumanie jusqu'à la fin de l'âge du bronze*, București.
- Dumitrescu, Vl. 1986, *Stratigrafia așezării tell de pe Ostrovul de la Căscioarele*, CCDJ 2, 73-81.
- Marinescu-Bîlcu, S. 2000, v. *Mormânt în Enciclopedia Arheologiei și Istorie Vechi a României*, III, București, 116.
- Schaefer, M., Black, S., Scheuer, L. 2009, *Juvenile Osteology: A laboratory and field manual*, Elsevier Inc.
- Stloukal, M., Hanakova, M. 1978, *Die Lange der Langsknichen altslavischer Bevolkerungen unter besonderer Beruckși chtigung von Waschstumsfragen*, Homo 26, 53-69.
- Ubelaker, D.H. 1980, *Human skeletal remains. Excavation, Analysis, Interpretation. Manuals on Archaeology 2²*, Washington, 48-49, tab. 5.
- Visser, E. P. 1998, *Little waifs: estimating child body size from historic skeletal material*, International Journal of Osteoarchaeology 8, 413-423.

Alexandra ION
Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”
Str. Eroii Sanitari, nr. 8
Sect. 5, 050474
București

Fig 1. Individul M1 descoperit în anul 1964, în situl Căscioarele–Ostrovel.
Fig 1. The M1 individual, discovered in 1964 at Căscioarele–Ostrovel site.

Fig 2. Individul M2 descoperit în anul 1964, în situl Căscioarele–Ostrovel.
Fig 2. The M2 individual, discovered in 1964 at Căscioarele–Ostrovel site.

Fig 3. Individul M3 descoperit în anul 1964, în situl Căscioarele–Ostrovel.
Fig 3. The M3 individual, discovered in 1964 at Căscioarele–Ostrovel site.

Fig 4. Individul M4 descoperit în anul 1964, în situl Căscioarele–Ostrovel.
Fig 4. The M4 individual, discovered in 1964 at Căscioarele–Ostrovel site.